

Aksaray uzun tarihi geçmişi, zengin kültürel mirası, muhteşem doğası ve büyük manevi mihmandarlarıyla kültür ve medeniyet alanında Orta Anadolu'nun parlayan yıldızıdır.

Aksaray'ın adının ilk olarak eski Hitit metinlerinde geçen "Nenessa (Nenossos) olduğu bilinmektedir. M.Ö. 1. bin yılda Kral Kiakki döneminde Şinakhatum - Şinukhtu olarak anılan Aksaray, Hellenistik dönemde Kapadokya Krallığına bağlanmış ve Garsaura olan ismi Arkhelais olmuştur. Selçuklular döneminde de Arkhelais olan adı, II. Kılıçarslan'ın beyaz taşlardan şehirde yaptırdığı saraydan dolayı "Aksaray" olarak değiştirilmiş ve ikinci başkent durumuna gelmiştir. Şehre kötü insanların alınmamasından dolayı iyi insanların yaşadığı yer anlamına gelen "Şehr-i Süleha" olarak anılmıştır.

Aksaray, ekonomik gelişme ve sosyal ahengin yanında; İhlara Vadisi, Peribacaları, Hasandağı, Tuz Gölü, Narlıgöl gibi harikulade tabii güzellikleri; kaya oyma mimari yapıları, yeraltı şehirleri, kervansarayları, cami, türbe ve tarihi şahsiyetleri ile aynı zamanda turizm alanında da Kapadokya Bölgesinin en gözde şehirlerden biridir.

Bulunduğu coğrafyanın dokusu ve kültürel mirasını en güzel şekilde yansıtan Aksaray'ın tarihi serüveni, M.Ö. 8500'lerde Aşıklı Höyükte başlamış; Hitit, Pers, Roma, Bizans, Selçuklu, Karaman, Osmanlı gibi güçlü medeniyetleri görerek Cumhuriyet dönemine kadar gelmiştir. 1920 yılında vilayet olan Aksaray, 1933 yılında kazaya dönüştürülmüş, 1989 yılında yeniden vilayet olan Aksaray, vilayet olmasıyla beraber her alanda hızlı bir ilerleme sürecine girmiştir.

Onlarca medeniyetin tarihi birikimini yaşatarak günümüze kadar getiren Aksaray, özellikle Selçuklu ve Osmanlı dönemlerinde stratejik öneme haiz olmuş, Anadolu Selçuklu Devletinde ikinci payitaht işlevi görmüş, Osmanlı iskân sisteminde de en çok istifade edilen şehir olmuştur.

11bin yıllık kültür ve medeniyet şehri Aksaray, sahip olduğu değerleri gelecek kuşaklara aktararak kendisini daha iyi tanıtabilmenin gayretini gütmekte, gelecekle ilgili daha büyük hedefler belirlemektedir. Gelişen sanayisi, tarım, ticaret ve turizm potansiyeli ile Anadolu'nun en zinde şehirlerinden biri olan Aksaray misafirlerini bekliyor.

COĞRAFYA

Aksaray; Edirne, İstanbul, Ankara, Adana, İskenderun karayolu ile Sam-sun, Kayseri, Konya, Antalya karayolu üzerindedir. 33-35 derece doğu meridyenleri ile 38-39 derece kuzey paralelleri arasında yer alır. Doğuda Nevşehir, Güneydoğuda Niğde, Batısında Konya ve Kuzeyde Ankara ile Kuzeydoğuda Kırşehir ile çevrilidir.

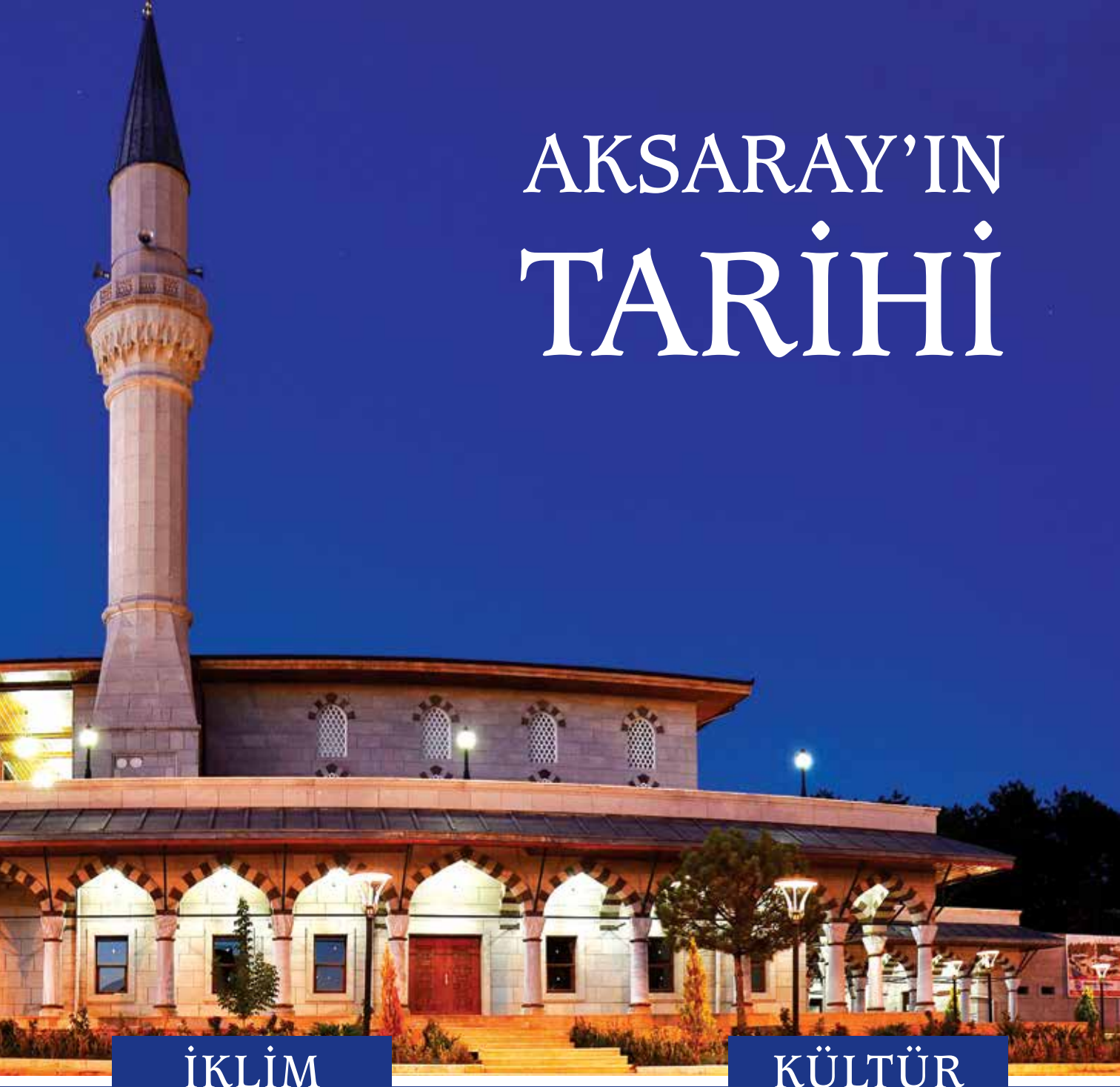
Yüzölçümü 7997 km²'dir. Aksaray'ın Ağaçören, Eski, Gülağaç,

Güzelyurt, Ortaköy, Sarıyahşi olmak üzere 6 ilçesi, 175 köy ve 15 beldesi bulunmaktadır. Aksaray yüzey şekilleri itibarıyla genelde düzlüktür. Denizden 980 metre yükseklikte yer alır. Aksaray'ın orta kesimleri, kuzeyi, güneyi tamamen ovalıklarla kaplıdır. Güneyde Obruk platosu'nun uzantısı ve Aksaray Ovası bulunur. Aksaray, Orta Anadolu Bölgesi'nin Tuz Gölü havzasında yer alır. Deniz etkisinden

tamamen mahrumdur. En önemli akarsuyu Uluiрмаktır. Yüzölçümü 7997 km² olan ilin, 5713 km²'si tarım arazisi, çayırılık, otlaklar ve meradır. Aksaray'ın en önemli gölü Konya ve Ankara ile müşterek sınırlara sahip oldukları Tuz Gölü'dür. Tuz Gölü ülkemizin en büyük ikinci gölüdür. Aksaray'ın toplam nüfusu 384.252 olup, nüfusun çoğunluğu merkez ilçe ve merkez ilçeye bağlı belde ve köylerde yaşamaktadır.

AKSARAY'IN TARİHİ

İKLİM

Aksaray İli orta iklim kuşağında olup, soğuk, kara iklim tipine sahiptir. Yazları sıcak ve kurak, kışları soğuktur. Yağışlar genellikle ilkbahar ve kış aylarında görülmektedir. Yaz-kış ve gece-gündüz sıcaklık farkları çok fazladır. Nispi nem değerleri kış aylarında genellikle daha yüksek, sıcaklığın arttığı yaz aylarında daha düşüktür. İç Anadolu'nun en az yağış alan bir bölümünü oluşturan Tuz

Gölü havzasının uzun yıllara göre ortalama yağış yüksekliği 300 mm ile karakterize edilir. Aksaray civarı ise, 40 yıllık rasat ortalamalarına göre 327.6 mm toplam yağış miktarına sahiptir. Aksaray iklim yapısı, genel olarak kurak bir yapıya sahiptir. Bölgemiz hemen hemen Türkiye'nin en kurak havzası içerisinde yer almaktadır. Özellikle Temmuz-Ağustos ayları en kurak geçen aylardır.

KÜLTÜR

Aksaray, turizm olanaklarının yanında aynı zamanda köklü bir kültür şehridir. 11 bin yıllık tarihi geçmişi ile zengin bir kültür mirasına sahip olan Aksaray, tarihi eserleri ve folklorik değerleriyle Anadolu'da önemli medeniyet merkezlerinden biridir.

Yöre Mutfağı

Aksaray'da hububatın geniş bir alana yayılmış olması ile bundan mamul yiyecekler, hayvancılığın gelişmiş olması dolayısıyla da et ve süt mamulleri, ayrıca bağ ve bahçelerden elde edilen sebze ve meyvelerle de zengin bir mutfağa sahiptir.

Taşpınar Halısı

Halı, Anadolu'ya Selçuklu Türkleri ile gelmiştir. XIII. Yüzyılda tarihi kaynaklar, saydıkları önemli halıcılık merkezleri arasında Konya ve Aksaray'ı kaydetmektedirler. 1274 yılında ölmüş olan İbn-i Said'e atfen Ebül-Fida; "Orada güzel, kaliteli halılar dokunur." demektedir.

Aksaray'da Özellikle Taşpınar ve Sultanhanı kasabalarında yaşayan genç yaşlı tüm insanlar halı ve kilim dokuma işleriyle uğraşırlar. Evlerinde kullandıkları halı ve kilimleri insanlar kendileri üretmişlerdir. Dokudukları halı ve kilimlerde boyalarını, kök boyalar kullanarak renkler vermişlerdir. Dokuma sanatı kendileri ve aileleri için önemli bir gelir kaynağı olmuştur. Halen yörede bazı ev ve atölyelerde halı ve kilim dokumacılığı devam etmektedir.

Taşpınar halılarının günümüze değin titizlikle koruduğu özelliklerden bir tanesi atkı, çözgü ve düğüm iplerinin tamamen yün olmasıdır. "Yoz" denilen Karaman cinsi kısır koyundan elde edilen yünün özel bir yeri vardır. Bu halılarda atkı ipliğinin geçirilişi dokuma kalitesini etkilenmesi

bakımından ayrıca önem taşır. Alt atkı ipleri düzgün ve gergin olarak, üst atkı ise ön çözgü arkaya arka çözgü öne geçmek suretiyle çaprazlık oluşturarak ve dökümlü bir biçimde yerleştirilir. Böylece dokuma kalitesi yükseltilmiş olur. Kaliteyi belirleyen diğer bir öge de düğüm sayılarıdır. Eski Taşpınar halılarında 10x10 cm²'lik alanda 40x45 düğüm vardır. Günümüzde iyi cins sayılan elde eğrilmiş iple dokunan bir halıda 10x10 cm²'de 30x35, satılmak için dokunan normal bir halı üzerindeki 10x10 cm²'lik alanda ise ancak 30x30 düğüm görülebilmektedir.

Sultanhanı Halı Tamiri

Modernleşen makine halılarına inat el emeği göz nuru el dokuma halılarının kaybolmaması için ilmek çeken ve bu sanatı yaşatmaya çalışan Sultanhanı Kasabası halı dokuma ve halı tamiri konusunda özellikle de eski halıların tamiri konusunda hem ülke içinde hem de yurt dışına yayılan çalışma ağıyla en önemli merkez konumuna gelmiştir. Çeşitli sebeplerle yıpranmış, bozumlu, yanmış veya kelleşmiş halılar büyük bir ustalıkla tamir edilmekte, kaybolan ilmekler maharetli ellerde yeniden orijinallliğini kazanmaktadır. İngiliz Kraliyet Sarayı, Dolmabahçe Sarayı ve Çankaya Köşkü gibi yerlere ait antika halıların tamir edildiği Sultanhanı, ülkemiz ve dünya için adeta halı hastanesi durumundadır.

Elde icra edilen 'Sepetçilik ve Sele'

Sepetçilik ve hasırcılık tüm dünyada olduğu gibi Anadolu'da da en eski el sanatlarından biri. Bu sanat da çoğu benzerleri gibi hızla kayboluyor ve yapımı unutuluyor. Her yörede çok çeşitli bitkilerden, farklı örme teknikleriyle oluşturulmuş sepetler, küfeler, sele ve zembiller geçmişte ürün toplama, saklama, taşıma gibi pek çok işlev üstlenmiş. Her biri el emeği, özellikle kadınların emeği olan bu el sanatları bugün çok az yöremizde yaşamakta. Çoğu plastik ya da yurtdışından gelen örneklerle yer değiştirmiş durumda.

Binlerce yıl önceye giden sepetlerin bir çeşidini halen Aksaray'da görebilirsiniz. Aksaray'ın Gülağaç, Gülpınar, Sofular ve Demirci çevresinde eskiden hemen her kadının ördüğü sepetlerin bu alanda ayrıcalıklı bir yeri var. Anadolu'nun diğer bölgelerinde hala yaşayan sepetçilik geleneklerine baktığımızda çoğunlukla kargı ve

kamış gibi sert otsu bitkilerin ya da hayıt, söğüt, kestane gibi çalı ya da ağaç dal ve sürgünlerinin kullanıldığı görülür. Oysa Aksaray'ın bu bölgesinde kadınlar "hasır otu" denilen bir çeşit yumuşak bitkiden örler sepetlerini ve hasırlarını. Her kadının kendine özgü desenleri, belki ailenin markası olarak, unutulmuş geçmişten bir iz olarak sürerdi. Bugün kimi evlerde rastladığımız sepetlerin en az 60-70 yıllık olduğu belirtildiğine göre, ıslanmadıkça oldukça uzun ömürlü oldukları da söylenebilir.

Aksaray Malaklısı

1650’li yıllarda Aksaray ve civarını gezen Evliya Çelebi, Seyahatnamesi’nde “Anadolu’da ben aslan gördüm” dediği köpekler olan Aksaray Malaklıları nesiller boyu ırkını saf ve temiz olarak günümüze kadar sürdürmüştür.

Malak kelimesinin halk dilindeki anlamı “dudak”tır. Malaklı ırkına mensup olan ve yüzyıllardır Aksaray sınırlarında yaşayan ve yetiştirilen bu köpekler, kimi zaman evde ve yabanda, kimi zaman koyun sürülerinin önünde, kimi zamanlarda ise sahibine yol arkadaşı olmuş bekçi ve çoban köpeğidir.

Aksaray Malaklısı, Türkiye’de bulunan çoban köpeği ırklarının en büyüğü olup, diğer ırklara nazaran fiziki olarak iri bir yapıya sahiptir. Aksaray Malaklısı; Boz karabaş malaklı, Ala malaklı ve az sayıda Çapar malaklısı ırkına sahiptir.

Eğriminare

TURİZM

Aksaray doğal güzellikleri, tarihî eserleri, eşi bulunmayan sanat yapıları ile kültür ve turizm değerleri açısından birçok şehirden daha büyük imkânlarla sahiptir. 11bin yıllık tarihi geçmişi ile birçok uygarlığa ev sahipliği yapmış olan Aksaray; tarihi kalıntıları, çeşitli uygarlıklara ait sanat eserleri, zengin folkloru ve doğal güzellikleri ile bölgesinde ciddi turizm potansiyeli arz eden şehirlerden biridir. Aksaray, Kapadokya içerisinde kültür ve turizm çeşitliliği en yüksek olan şehirdir. Zira Aksaray doğa, kültür ve inanç turizminin en önemli mekânlarını bünyesinde bulundurmaktadır.

Ülkemiz turizmi içerisinde özel bir yeri olan Kapadokya Bölgesini yılda 2 Milyon civarında turist ziyaret etmektedir. Sahip olduğu tarihi ve turistik değerleriyle Aksaray Kapadokya Bölgesi içerisinde Nevşehir ile beraber en çok ziyaret edilen illerimizin başında gelmektedir. Kapadokya Bölgesinin tüm turistik unsurlarını üzerinde taşıyan Aksaray görkemli vadileri, peribacaları, yeraltı şehirleri, kaya oyma kiliseleri ve dini yapılarıyla bölge turizminde önemli bir yere sahiptir. Anadolu Selçuklu devrinde ikinci başkent işlevi görmüş olan Aksaray ayrıca İslami döneme ait birbirinden güzel tarihi ve mimari eserlere sahiptir. Ülkemizin en büyük kervansarayı Sultanhanı, Ulu Camii, Eğri Minare, Zincirli Medresesi vb. yapıların yanı sıra Aksaray da Yunus Emre, Tapduk Emre, Somuncu Baba gibi daha pek çok zahit ve âlimin türbeleri de bulunmaktadır. Bu çerçevede Aksaray inanç turizmi açısından da değerlendirilebilecek bir durumdadır. Ayrıca Ortodoks Mezhebinin kurucularından Aziz Gregorius’un Kapadokya içerisinde Aksaray- Güzeyurt Bölgesinde yaşamış olması bölgeye gelen turistleri etkileyen önemli bir husustur. Termal Kaynakları, turizm merkezleri ve doğal güzellikleriyle Aksaray, Orta Anadolu Bölgesinde ciddi bir turizm potansiyeline sahiptir.

Paşa hamamı

Ulucami

Ihlara Vadisi

2014 yılı itibarıyla Aksaray sınırları içerisinde yer alan ören yerlerini **1.001.076** kişi, bu yılın ilk altı ayında ise **446.099** ziyaretçi gezmiştir. Ihlara Vadisi, Sultanhanı Kervansarayı, Saratlı yer altı Şehri ve Öresinhan ilimizde en çok ziyaret edilen mekânların başında gelmektedir. Bu özellikleriyle Aksaray, her yıl 1 milyon yerli ve yabancı turisti ağırlıyor.

Aksaray Valiliği olarak ilimiz genelinde daha da turizmi canlandırmak ve ileri seviyelere taşımak amacıyla turizm strateji planı hazırlanmaktadır.

İnanç Turizmi

İnanç Turizmi açısından Aksaray çok büyük öneme sahiptir. Anadolu'nun

Ihlara Vadisi

Saratlı yer altı Şehri

Somuncubaba Külliyesi

Yunus Emre Türbesi

ortasında önemli geçiş güzergâhları üzerinde olması itibarıyla kıtaların ve kültürlerin birleştiği yerde kurulan Aksaray'da çok sayıda kültür ve uygarlıklara ait farklı inanç değerleri söz konusudur. İsa Peygamberin havarilerinin Anadolu topraklarına sığındığı, Hz. İsa'nın öğretilerini yaymaya çalıştığı, ilk kiliselerin bu topraklarda kurulduğu ve Hristiyanlık tarihinin en önemli olaylarının yaşandığı yer olan Aksaray'da ayrıca Yunus Emre, Tapuk Emre, Cemaleddin-i Aksarayı ve Somuncu Baba gibi tasavvuf âlimlerinin varlığı inanç turizminin büyük potansiyelini ortaya koymaktadır.

Hasandağı Kış Sporları Turizm Merkezi

Hasandağı, 1990 yılında ülkemizde ilan edilen ilk turizm merkezlerinden biridir. Turizm merkezinin su, elektrik, yol gibi altyapı hizmetleri tamamlanmıştır. Bölge; başta kayak olmak üzere dağcılık, yaylacılık, orman içi dinlenme alanları, sportif amaçlı turizm uygulamalarıyla yaz ve kış spor turizmine olanak sağlamaktadır. Valiliğimiz Koordinasyonunda sürdürülen çalışmalar neticesinde 2015 yılında Hasandağı Kış Sporları Turizm Merkezi Projesi kapsamında kayak pistleri, mekanik ve günübirlik tesislerle ilgili avan projeler tamamlanmış olup, Kültür ve Turizm Bakanlığı desteğinde imar planlarının revizyonu çalışmaları sürdürülmektedir. Ayrıca Hasandağın da 1970 metre yükseklikte oluşturulan yamaç paraşütü alanı; her türden araçla rahatlıkla ulaşabilecek atlayış noktası ile sporcuların uğrak yeri olmuş durumdadır. Her yıl düzenlenen yamaç paraşütü etkinliklerine ulusal ve uluslararası düzeyde çok sayıda sporcu katılmaktadır.

Hasandağı Turizm Merkezi

SANAYİ

Aksaray ilimiz küçük bir il olmasına rağmen, ülkemizin merkezinde ve kalbi sayılabilecek bir noktada bulunması ve altyapı olanaklarıyla sanayinin önde gelen ve yıldızı parlayan bir il konumundadır. Aksaray Doğuda Nevşehir, Güneydoğuda Niğde, Batıda Konya ve Kuzeyde Ankara ile Kuzeydoğuda Kırşehir ile çevrilidir.

5084 sayılı Yatırımların ve İstihdamın Teşviki Kanununun yürürlüğe girmesi ve yatırım teşvik kapsamında 5. bölgede olması ve OSB içerisinde yapılacak yatırımlarsa %50 yatırım katkı oranı ve %90 vergi indirim oranları vb. teşviklerin bulunması sebebi ile yatırımlar hız kazanmış ve Anadolu da sanayi başkenti olma hedefine doğru ilerlemektedir.

Yatırımcıların tercih ettiği bir bölgede olan Aksaray, sanayi kenti olmasının gerekliliğini karşılayan bir il konumundadır. İlimizin en büyük özelliği tarihi İpek Yolu üzerinde olması nedeniyle strateji konumu itibarıyla önemli bir yerde bulunması, ulaşım imkânlarının kolay olması, Devlet tarafından verilen teşvikler, sanayiye uygun yatırım alanı, Turizm ve Kültür Dağcılarının varlığı (Ihlara Vadisi, Hasandağı, Yeraltı Şehirler vb.) ve Aksaray Üniversitesinin bulunması yatırım yapmak için önemli bir rol oynamaktadır.

İlde ilk sanayi kuruluşu 1924 yılında kurulan Azmi Milli Türk AŞ'dir. Bu fabrika aynı zamanda ihtiyacı olan elektrik enerjisini de kendi hidro-elektrik santrali ile karşılamış ve şeh-

rin elektrik ihtiyacına da cevap vermiştir. Yine bir kamu yatırımı olarak 1976 yılında SEK'e bağlı Aksaray Süt Ürünleri Fabrikası kurulmuş daha sonra bu fabrika özelleştirilmiştir. 1986 yılında Mercedes Benz Türk A.Ş. Kamyon Fabrikası kurulmuş ve halen faaliyetini sürdürmektedir. Mercedes'in kurulması ile birlikte OSB içerisinde Mercedes'e dayalı 10-12 adet yan sanayi kuruluşları bulunmaktadır.

Aksaray ekonomisi genel olarak tarım ve hayvancılığa dayanmaktadır. Başta buğday olmak üzere şeker pancarı, arpa, patates, soğan, üzüm, elma, mısır, fasulye ve burçak yetiştirilmektedir. Tarımsal üretim yanında bazı yörelerde halı, kilim dokumacılığı yapılır.

Aksaray'da un, süt ve süt ürünleri, yem gibi gıda sektörlerinin yanında madenlere dayalı sanayi ve metal eşya, makine imalatı gelişmiştir. İl'in en büyük sanayi kuruluşu Mercedes Türk A.Ş kamyon fabrikası olup Mercedes'e bağlı çalışan yan sanayi kuruluşları mevcuttur. Seramik sanayisinde kullanılan kaolin belli başlı madenidir. TR 71 bölgesinde bulunan Aksaray'da Mercedes-Benz Türk A.Ş Kamyon Fabrikasının varlığından dolayı Motorlu Kara Taşıtlar ve Ekipmanları Sektörü önemli bir yere sahiptir. Ayrıca SÜTAŞ AŞ'nin ve irili ufaklı birçok Süt İşletmesinin varlığı ile Süt ve Süt ürünleri sektörü Aksaray'da yer alan rekabet edilebilirliği yüksek bir sektör olarak göze çarpmaktadır. Aksaray'da öne çıkan bir diğer sektör ise "Diğer Madencilik ve Taş Ocakçılığı" sektörüdür. Bu

sektörde ise granit, kalsit ve feldspat ürünleri önemli bir yere sahiptir. 2014 yılı ihracat rakamlarında bu doğrulanmaktadır.

Organize Sanayi bölgesi E-90 karayolu üzerinde yer almakta olup, ulaşım imkânları çok rahat olan ilimizin kalkınmada öncelikli iller arasında bulunması ve teşvik avantajı ile sanayi yönünden yıldızı parlayan il konumundadır.

2014 yılı sonu itibarıyla ilimiz Organize Sanayi Bölgesine ait arsa tahsis durumu aşağıdaki tabloda verilmiştir. 135 Hektarlık kısım Brisa Lastik Fabrikası için ilave alan olarak eklenmiştir. Toplamda 803 Hektarlık bir alanda kurulu OSB bölgesinin tamamı dolu olması ve yatırım taleplerinin artması ile birlikte 551 Hektarlık bir alan daha OSB genişle-

me alanı olarak ilave edilmesi kararı verilmiştir.

Aksaray OSB Tahsis Durumu

Aksaray OSB Bölgesinde 31.10.2015 tarihi itibarı ile tahsis edilen 312 parselden 175 tanesinde işletmeler üretim faaliyetini sürdürmektedir. Diğer tahsisli arsalarındaki firmalar da inşaat veya proje aşamasında bulunmaktadır.

İlde esas sanayileşme 1989 yılında İl olmasından sonra başlamış ve Aksaray OSB'nin faaliyete geçmesiyle 1997 yılından sonra hız kazanmıştır. İlde otomotiv, otomotiv yan sanayi, tekstil, gıda, süt ve süt ürünleri, kimya ve plastik, metal ve makine sanayi ile toprak ve madene dayalı 175 işletme faaliyetini sürdürmekte, birçok işletmede Organize Sanayi Bölgesinde yatırıma devam etmektedir. OSB içinde yer alan sanayi kuruluşlarında takriben 8500 kişi istihdam edilmektedir.

Adı	Alanı (Hektar)	Parsel Sayısı	Tahsis edilen Parsel Sayısı	İnşaatı Tamamlanmış Firma Sayısı	İnşaat Safhasındaki Firma Sayısı	Proje Safhasındaki parsel Sayısı	Tahsis Edilemeyen Parsel Sayısı	Faal Durumdaki İş Yeri Sayısı
Aksaray OSB	803	315	312	33	75	21	3	175

Nace Kod	İmalatçı Sektör	Firma Sayısı	Sektörel (% Dağılım)
B.08	Maden	32	7,9
C.10	Gıda	94	23,3
C.14	Ağaç İşleri	10	2,5
C.22	Tekstil	12	3,0
C.23	Kimya	27	6,7
C.25	İnşaat	39	9,7
C.10	Metal	48	11,9
C.28	Makina	15	3,7
C.29	Otomotiv	25	6,2
C31	Mobilya	42	10,4
C.38	Geri Dönüşüm	15	3,7
	Diğer sektör imalatçıları	45	11
	Toplam	404	100

İlin Mercedes, Süttaş, Eroğlu ve Kaya Giyim, Borsan Panel Radyatör, Keskinlik Özel Şeker fabrikası, Metalsa Otomotiv, Polytech Plastik, Çift Kartal İmer L&T, Tarım Kredi, Fabrikası gibi büyük yerli ve yabancı yatırımların ilde bulunması veya gelmesiyle birlikte bu firmalara hammadde ve yarı mamul tedarik eden yan sanayi konumundaki firma sayısında artış olmuştur.

Brisa Lastik Fabrikası yatırımı Aksaray'da karar kılmış 135 Hektarlık bir alan tahsis edilmiştir. Şu anda firma tarafından zemin araştırması yapılmaktadır. Proje 960.000 m²

kapalı olarak düşünülmüş ve 2014 yılında inşaata başlamıştır. 2017 yılında faaliyete geçecektir. 1500 kişi istihdam edilmesi düşünülmektedir. Taşeron firma ile birlikte istihdamın 2500 kişiyi bulabileceği tahmin edilmektedir. Lastik Fabrikasının faaliyete geçmesi ile birlikte OSB bölgesinde bulunan sanayi kuruluşlarında toplam istihdam sayısı 10.000 kişiyi geçeceği tahmin edilmektedir.

Bu kapsamda ana sanayi ve yan sanayinin birlikte gelişmesiyle ilde istihdam rakamlarında önemli artış olmuş, bu durum İlin Sosyo-Ekonomik yapısında iyileşmeye etken

olmuştur. Ayrıca Doğu Çay firması OSB bölgesinde 72500 m²'lik bir arsa üzerinde yaklaşık 400 kişinin çalıştığı Patates Cipsi üretim tesisi Eylül 2013 ayında üretime geçmiş olup istihdam yönünden ilimize büyük katkı sağlamaktadır.

Aksaray ilinde 31.10.2015 tarihi itibarı ile bulunan sanayi işletmelerinin Sanayi Sicil Kayıtlarına göre sektörel dağılımına baktığımızda % 23,3'lük kısmı gıda sektörüne, % 11,9'luk kısmı ile Metal sektörüne, %6,2'lik kısmı ise Otomotiv sektöründe faaliyet göstermektedir. Diğer sektörlerde de üretim faaliyeti devam etmektedir.

Aksaray ilinde 31.10.2015 itibarı ile sanayi siciline kayıtlı işletmesi sayısı 404'dir. Yapılan envanter çalışmalarında ve tabloda gösterildiği gibi Aksaray ilimizde gıda imalatçıları dışında 2. Sırada metal sektörü bulunmaktadır. 42 Mobilya imalatçıları içerisinde 3 tanesi kapsamlı imalat

yapmakta ve sadece Aksaray içi değil aynı zamanda yurt genelinde mağazalarda ürünleri satılmaktadır. Bu üç firmanın dışındaki Mobilya firmaları genel olarak siparişe göre üretim yapmaktadır. Mobilya sektörü dışında 39 firmayla İnşaat Ürünleri imalatı yapan firma 4. sırada yer almaktadır.

İlimizde Ticaret ve Sanayi Odası bulunmaktadır. Aksaray Sanayi ve Ticaret Odasına kayıtlı üye sayısı toplam olarak 3717'dir. İlimizde Ticaret Borsası bulunmaktadır. Aksaray Ticaret borsasının kayıtlı aktif 440 üyesi bulunmaktadır. İlimizde Esnaf ve Sanatkarlar Odaları Birliği bulunmaktadır. Aksaray Esnaf ve Sanatkarlar Odaları Birliğine bağlı 20 adet Esnaf ve Sanatkarlar Odası ve bu Odalara kayıtlı faal 10.290 üye bulunmaktadır. İlimizde 20.11.2015

tarihi itibarıyla faal bulunan kooperatifler; toplam 30 adet Yapı Kooperatifleri (20 adet Konut Yapı Kooperatifleri, 8 adet Toplu İş Yeri Yapı Kooperatifleri ve 2 adet Küçük Sanayi Sitesi Yapı Kooperatifleri), 15 adet Esnaf ve Sanatkarlar Kooperatifleri (6 adet Esnaf ve Sanatkarlar Kredi ve Kefalet Kooperatifleri, 9 adet Motorlu Taşıyıcılar Kooperatifleri), 1 adet Tüketim Kooperatifleri, 126 adet Tarımsal Amaçlı Kooperatifler (1 adet Tarım Satış Kooperatifleri, 18 adet Tarım Kredi Kooperatifleri, 75 adet Tarımsal Kalkınma Kooperatifleri ve 32 adet Su Ürünleri, Sulama ve Hayvancılık Kooperatifleri) bulunmaktadır. İlimizde, Aksaray Damızlık Sığır Yetiştiriciliği Birliği, Koyun Keçi Yetiştiricileri Birliği, Arı Yetiştiricileri Birliği ve Kırmızı Et Üreticileri Birliği olmak üzere 4 adet tarımsal birlik bulunmaktadır.

TARIM VE HAYVANCILIK

Bitkisel üretim

Aksaray ili toplamda 799.700 ha araziye sahiptir. Bu alanın 51.082 ha (%6,4) kısmı su yüzeylerini kapsamaktadır. Geriye kalan arazilerin ise 420.430 ha'lık kısmı tarım arazisi (%52,6), 131.374 ha'lık kısmı tarım

dışı arazilerdir. Bu arazilerin 22.767 ha'lık kısmını ise orman alanları oluşturmaktadır (%2,8). 174.047 ha alan ise çayır ve mera arazisidir.

İlçeler bazında çayır-mera dağılımında da toplamda 88.114 ha alanla Merkez ilçe başı çekmektedir. Mer-

kez ilçeden sonra en fazla çayır-mera alanına sahip olan ilçe Eskil ilçesini (48.188 ha), Ortaköy (16.558 ha), Ağaçören (10.337 ha) takip etmektedir. Toplam çayır-mera alanlarından 5.500 ha'lık kısım tahsis amacı değişikliğine uğramıştır. Yerleşimin hızlı olduğu Merkez ilçede 3.955,16 ha çayır-mera alanı bu vasıftan çıkarılmıştır.

Aksaray'daki toplam tarım arazilerinin 357.793 (%85) ha'lık kısmı sulanabilir arazilerden meydana gelmektedir. Ancak bu sulanabilir arazilerin tamamı sulanmamaktadır. Sulanan arazi miktarı yalnızca toplam sulanabilir arazilerin %34'lük kısmını oluşturmaktadır. Geriye kalan 235.491 ha'lık alan sulanmamaktadır. Sulanan arazilerin büyük bir kısmı (%73) yer altı kaynaklarından sağlanan suyla sulanmaktadır. Gölet, baraj vb. kaynaklardan sulanan arazi miktarı 33.140 ha'dır.

Aksaray ilinin GSYİH'e yaptığı katkı bakımından önemli konuma sahiptir. GSYİH de Tarım Sektörünün Payı % 31,3 tür. 2014 yılı verilerine göre bitkisel üretim değeri 1.100.259.000 TL, Canlı hayvanlar değeri 872.119.000 TL, Hayvansal ürünler değeri 409.655.000 TL'dir. Toplam üretim değeri 2.382.033.000 TL ile ülke genelinde 28. sıradadır.

Aksaray'da tarım arazisi olarak kullanılan 420.430 ha'lık alanın %96,64 lük kısmı olan 406.286 ha alanı tarla arazileri oluşturmaktadır. Sebzeçilik 9,883 ha (%2.40), meyvecilik 2.502 ha (0,60), bağcılık 1.759 ha (%0,42) alanda yapılmaktadır. İl İstihdamında tarımın oranı % 42,2'dir. İlimizde 2.203.941 dekar arazimizde ÇKS'ye kayıtlı 20.566 çiftçi bulunmaktadır. Çayır-mera alanımız 174.047 hektardır. İşsizlik Oranı %5,8 olup ülkemizde en az işsizlik oranına sahip 7. il konumundadır.

Aksaray ilinin ürün deseni oldukça çeşitlidir. Ürün deseninde ağırlıklı olarak buğday ve arpa yer almaktadır. Bunun yanında mısır, ayçiçeği, yonca ve nohut da yoğun tarımı yapılan bitkiler arasındadır.

Daha önce de belirtildiği üzere ilde ağırlıklı olarak tarla bitkileri tarımı yapılmaktadır. Ekim alanları bakımından da 1.645 ha ekim alanıyla arpa-buğday-çavdar üçlüsünü 226 ha alanla yumrulu bitkiler izlemektedir. En az ekim alanına sahip grup ise 192 ha ekim alanıyla yağlı tohumlu bitkilerdir. Ekim alanları ba-

kımından buğday, arpa, çavdar, şeker pancarı, nohut, fasulye ve yeşil mercimekte azalma olmuşken diğer bitkilerde artış yaşanmıştır.

İlimizde yetiştirilen stratejik öneme sahip ürünler yonca, kabak, şeker pancarı, ayçiçeği(yağlık), ayçiçeği (çerezlik) ve patates'tir. 2002 yılında 26.820 ha olan yonca ekim alanı 2014 yılında % 477'lik artış ile 154.850 hektara ulaşmıştır. Aksaray yonca üretiminde 154.850 da alandan 973.922 ton ürünle Türkiye de 3. sıradadır. Ülke genelinde üretim bakımından incelendiğinde Aksaray da yoncayı, kabak(3. Sırada), Şeker pancarı(4. Sırada), Ayçiçeği yağlık (6. Sırada) takip etmektedir. Patates üretimi 64.450 ha alanda yapılmakta olup ülke genelinde 7. sıradadır. Ayrıca Aksaray da 206 da alanda 1100 ton tohumluk patates üretimi yapılmıştır.

Özellikle mısır, yonca, ayçiçeği ve patates ekim alanlarında çok büyük artışlar yaşanmıştır. Bunda tarımsal sübvansiyonların yanısıra bu ürünlere karşı son yıllarda artan talepte etkili olmuştur. Özellikle bölgede yağlı tohumlu bitkilere verilen destekler sayesinde ayçiçeği üretim alanları üç katına yakın artış göstermiştir. Bunun yanında özellikle yem fiyatlarının yüksek artış göstermesi nedeniyle silajlık mısır ekiminde de iki katına yakın bir artış görülmektedir. Yine bu nedenlerle yonca üretiminde bir önceki yıla göre %7 artış göstermiştir. Ekim alanları azalan bitkilerin bazılarında ise yüksek verim artışları dikkat çekmektedir.

Özellikle şeker pancarı ekim alanı azalmasına rağmen üretim bir önceki yıla göre yaklaşık % 6 artış göstermiştir.

Bahçe bitkilerinde ise en fazla üretime ve ekim alanına sahip bitki domates ve hıyardır. Çerezlik kabak çekirdeği üretiminde Ülke genelinde ilimiz üçüncü sırada yer almaktadır.

Valiliğimiz meyveciliğe büyük destek vermekte olup 2015 yılında 14.540 adet fidan (ceviz, elma, kayısı, kiraz, badem) ile 781 dekar kapama meyve bahçesi tesis edilmiştir. Dağıtılan 382.968 adet fide 201 dekar alanda tarla tarımı teşvik edilmiştir. 2015 yılı içerisinde 382.968 adet fide (başta domates fidesi olmak üzere biber, kavun, patlıcan ve hıyar) dağıtılmıştır.

Hayvansal üretim

Geniş tarım ve mera alanlarına sahip olan Aksaray'da hayvancılık da gelişmiştir.

Büyükbaş hayvan sayısı 2002 yılında 72 bin adet iken 2014 yılında % 142'lik artış ile 174.203 adet ulaşmış ve ülkemizde 30. sıradaki yerini almıştır. İlimizde bulunan büyükbaşların % 97,8'i kültür ve kültür melezi hayvanlardır. Yapılan çalışmalarla süt sığırcılığında yerli ırk hayvan sayısı oranı % 5-6 ya düşürülmüştür.

Küçükbaş hayvan sayısı 2002 yılında 335 bin adet iken 2014 yılında % 51'lik artış ile 506.634 âdete ulaşmıştır. Küçükbaş hayvan sayısında ilimiz ülke genelinde 31. sıradadır.

Aksaray'da 201 baş ve üzeri büyükbaş sahip 119 işletme bulunmaktadır. Küçükbaş hayvan sayısı 101-250 baş arası olan kayıtlı 1212 işletme bulunmaktadır.

Kanatlı hayvan sayısı 314.804 adet ile ülkemizde 57. sıradadır. İlimizde beş adet kanatlı (yumurtacı) işletmesinde toplam 194.500 kanatlı mevcudu vardır.

Gıda Tarım Ve Hayvancılık İl Müdürlüğü hayvan sağlığı şubesi tarafından il genelinde 290.952 doz büyükbaş, 353.396 doz küçükbaş şap aşısı yapılmış, koyun keçi vebası 72.941 doz, siğir brucellozu 32.190 doz, koyun keçi brucellozu 19.333 doz, kuduz 3.712 doz aşı olmak üzere

toplam 490.750 sağlık taraması gerçekleştirilmiştir.

KOP Programı kapsamında;

2014 yılında 806'sı TİGEM, 82'si halk elinde ıslah projesinden toplam 888 adet orta anadolu merinosu ve akkaraman cinsi damızlık koç teslim edilmiştir. Başvuruda bulunan 259 üreticimizden 196 başvuru sahibine 1.206.800 TL destek ödenmiştir.

2015 yılında ise 191 üreticimizden 159 başvuru sahibi destek almaya hak kazanmıştır. Bu kapsamda 881 adet orta anadolu merinosu ve akkaraman cinsi damızlık koç TİGEM işletmelerinden alınıp teslim edilmiştir. Henüz ödeme yapılmamıştır.

Başvuruda bulunan üreticilerimize 1.321.500 TL ödeme gerçekleştirilmiştir.

KOP kapsamında 2015 yılında 12 ahır yapımı başvurusundan 11 adet Bakanlık tarafından kabul edilmiş ve 4'ünün yer teslimleri yapılmıştır. İnşaat çalışmaları devam etmektedir.

Sosyal Yardımlaşma Ve Dayanışma vakfı aracılığıyla Ağaçören ilçesinde küçükbaş hayvancılığı desteklemek amacıyla 52 işletmeye 50 koyun 2 koç olarak ,2. 704 küçükbaş hayvan dağıtımı gerçekleştirilmiştir.

Arılı kovan sayısı 2002 yılında 13.700 iken 2014 yılında % 32'lik artışla 18.271 âdete ulaşmıştır. İli-

miz arılı kovan sayısında ülkemizde 70. Sıradadır.

Süt üretim miktarı 2002 yılında 59.000 ton iken bu rakam 2014 yılında % 577'lik değişim ile yıllık 340.151 tona ulaşmıştır. İlimiz süt üretiminde ülkemizde 13. sıradadır.

TÜİK'in et üretimi ile ilgili en güncel verileri 2009 yılına aittir. 2009 yılı verilerinde her ile ait 8 sınıf altında (dana, düve, tosun, inek, manda gibi) kesilen hayvan sayısı ve et miktarı verilmektedir. Öncelikle her sınıfın et miktarı, kesilen hayvan sayısına bölünerek ortalama bulunmuş, ardından her ile ait 8 sınıfın da ortalaması alınarak bulunan il ortalaması hesaplanmıştır. Yapılan bu hesaplamalara göre büyükbaş karkas ağırlık ortalamasında ilimiz, 253 kg ortalama ile 1. sırada yer almaktadır. 2014 yılı et üretim miktarı 11.946 ton'dur.

Tarımsal örgütlenme

Aksaray ilinde toplamda 111 tarımsal kooperatif bulunmaktadır. Bu kooperatiflerin 78 adedi tarımsal kalkınma kooperatifi, 32 adedi tarımsal sulama kooperatifi ve 1 adet

su ürünleri kooperatifi bulunmaktadır. Bu rakam 2002 yılında 27'dir. Son 12 yılda kooperatif sayısında %319'luk bir artış sağlanmıştır. Bunlara ek olarak 15 adet tarımsal birlik bulunmaktadır. Bu birliklerin 3 adedi yetiştirici, 12 adedi ise üretici birlikleridir.

Tarımsal kalkınma kooperatiflerinden 52 adedi süt toplayıp pazarlamakta ve üyelerine katkı sağlamak için faaliyettedir. Bu kooperatifler yıllık 73 bin ton süt toplayıp pazarlamaktadır. En fazla kooperatif Eskişehir ilinde bulunmaktadır. Bu ilçeden sonra Merkez ilçe daha sonra Ortaköy ilçesi gelmektedir. 2002 – 2014 yılları arasında 8 adet Bakanlık Programı ve 42 adet KASDP olmak üzere 50 kooperatifimize toplam 59.391.630 TL kredi sağlanmıştır.

İlimizde 3 adet yetiştirici ve 12 adet üretici birliği faaliyet göstermektedir. İldeki yetiştirici birlikleri Aksaray ilinin tamamına hitap etmektedir. Bunlar Damızlık Sığır Yetiştiricileri Birliği, Koyun-Keçi Yetiştiricileri Birliği ve Arı Yetiştiricileri Birliği'dir. Üretici Birlikleri ise yoğunlukla merkez ilçeye hitap etmektedir. Merkez ilçe dışında diğer ilçelere en fazla hitap

eden Üretici Birliği Süt Üreticileri Birliği'dir.

Tarımsal ihracat

Bunun yanında ilimizde tarımsal ihracatta hızla gelişmektedir. Tarımsal ihracat değeri 2014 yılı itibarıyla 1.707.634 dolar olup en çok ihraç edilen ürünler, yoğurt, ayran, çeşitli peynirler, şeker, tereyağı, UHT süt, puding ve patatestir. En çok ihracat yapılan ülkeler Afganistan, Avusturya, Bangladeş, Gürcistan, Kuveyt ve Bulgaristan'dır.

Tarım ve Kırsal Kalkınma Stratejik Planı

Aksaray Gıda Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüğü olarak il genelinde tarımsal faaliyetlerde yakalanan atılımın devamı için çalışmalarımız sürmektedir. Tarım ve hayvancılık potansiyeli bakımından uygun olan ilimizde, bütün paydaşların katılımı ile tarımın sektörel ve inter-küresel bağlantıları da dikkate alınarak, 2014 Yılında ilimizin tarım ve kırsal kalkınmasına katkı sağlamak üzere "Tarım ve Kırsal Kalkınma Stratejik Planı" hazırlanmıştır.

